

Seurakuntavaalit 2022: valitut luottamushenkilöt, äänestysaktiivisuus ja kirkollisen demokratian tulevaisuus

Veli-Matti Salminen
Kirkon tutkimus ja koulutus

Marraskuun 2022 seurakuntavaalit nostattivat mielenkiintoa siihen, voiko seurakuntapäätäjien joukko uudistua ja miten vaalien perinteisesti matalalle äänestysaktiivisuudelle käy. Vaalien tulokset eivät juuri tarjonneet yllätyksiä, mutta niiden ympärillä käytävä keskustelu kirkollisen demokratian tilasta ja kehityksestä toivottavasti jatkuu ja voimistuu.

Tässä raportissa käyn läpi vaaleissa seurakuntien luottamushenkilöiksi valittujen taustoja ja mielipiteitä, äänestysaktiivisuuden tunnuslukuja sekä äänestämisen ja kirkollisen demokratian tulevaisuutta. Luottamushenkilöiden taustajakaumat perustuvat seurakuntien laskentajärjestelmään syöttämiin tietoihin. Valittujen luottamushenkilöiden mielipiteitä taas tarkastelen heidän vaalikonevastaustensa jakaumien perusteella.

1. Keitä valittiin luottamushenkilöiksi?

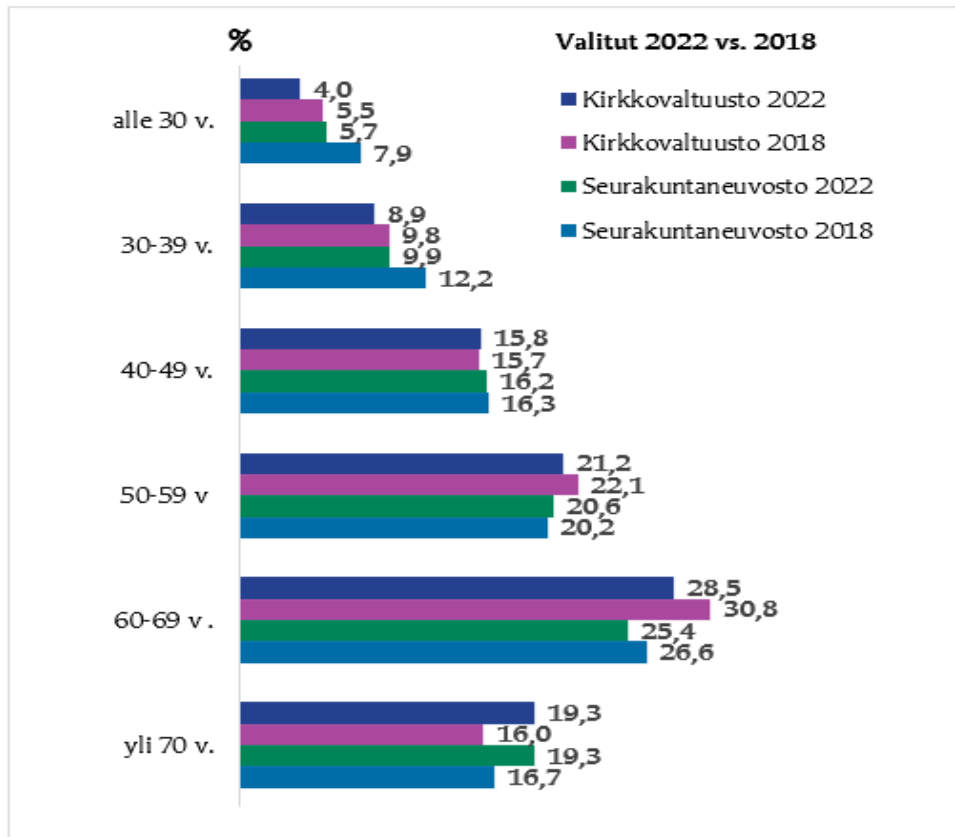
Seurakuntavaaleissa 2022 valittiin noin 7500 luottamushenkilöä 351 seurakuntaan.¹ Kirkkovaltuustoihin valittiin 5806 ja seurakuntaneuvostoihin 1734 luottamushenkilöä. Osa yhtymiin kuuluvien seurakuntien luottamushenkilöistä valittiin sekä seurakuntaneuvostoon että yhteiseen kirkkovaltuustoon, joten luottamustehtäviin valittujen eri henkilöiden lukumäärä on todellisuudessa pienempi kuin luottamushenkilöiden summa edellä.

Valittujen luottamushenkilöiden ikä- ja sukupuoliprofiilit eivät muuttuneet merkittävästi vuoden 2018 vaalien tuloksiin verrattuna. Naiset ovat edelleen luottamushenkilöissä enemmistönä 54 prosentin osuudella, miehiä taas on 42 prosenttia. Miesten osuus pieneni erityisesti seurakuntaneuvostoissa, joissa heitä on vaalien myötä 39 prosenttia. Tosin kun vaalien laskentajärjestelmässä sukupuolitiedon saattoi jättää tyhjäksi, on valituissa luottamushenkilöissä noin viisi prosenttia vailla tietoa sukupuolesta.

Luottamushenkilöiden keski-ikä nousi 57 vuoteen. Kuvion 1 vertailutiedoista havaitaan, että sekä alle 30-vuotiaiden että 30-40-vuotiaiden osuus luottamushenkilöistä pieneni edellisiin vaaleihin verrattuna, kun yli 70-vuotiaiden osuus nousi. Noin puolet luottamushenkilöistä asettuu 50-70-vuotiaiden ikähaarukkaan. Nuorten ehdokkaiden rekrytoiminen ja seurakunnan luottamustehtävien avaaminen nuoremmille seurakuntalaisille oli monen kampanjan kärkihaasteena, mutta sen tulos jäi silti laihaksi koko kirkon tasolla. Jo ehdokasvaiheessa alle 30-vuotiaita oli reilut 6 prosenttia ehdokkaista. Seurakuntaneuvostoihin valituista alle 30-vuotiaita oli kuusi prosenttia ja kirkkovaltuustoihin valituista vain neljä prosenttia.

¹ Seurakuntia oli vuoden 2023 alkaessa kaikkiaan 354. Kolmessa seurakunnassa vaaleja ei järjestetty, koska ne oli joko pidetty aiemmin seurakuntaliitoksen yhteydessä tai siirretty myöhempään ajankohtaan. Lisäksi noin kymmenessä seurakunnassa vaalit kyllä järjestettiin, mutta seurakunnat eivät joko kirjanneet tietoja vaalien laskentajärjestelmään tai ottaneet järjestelmää ylipäänsä käyttöön. Valittujen luottamushenkilöiden kokonaisjakaumista puuttuu näin ollen tietoja, mutta suhteellisiin osuuksiin ne eivät olennaisesti vaikuta.

Kuvio 1. Seurakuntavaaleissa 2022 valittujen ikäjakaumat verrattuna vuoden 2018 vaaleihin (kirkkovaltuustot ja seurakuntaneuvostot).

Alle 30-vuotiaiden luottamushenkilöiden osuus oli edellisten vaalien tapaan korkein Helsingin ja Espoon hiippakunnissa ja matalin Porvoon ja Oulun hiippakunnan seurakunnissa. Yli 60-vuotiaiden osuus luottamushenkilöistä oli korkein Kuopion hiippakunnassa (57 %). Myös Mikkelin hiippakunnan luottamushenkilöiden ikäjakauma painottui keskimääräistä enemmän yli 60-vuotiaisiin.

Uusia luottamushenkilöitä eli sellaisia, jotka eivät olleet edellisissä vaaleissa ehdolla, on valituista lähes puolet (49 %). Edellisten vaalien tapaan valituista luottamushenkilöistä uusia oli selkeästi pienempi osuus kuin ehdokkaista (69 %). Uusien luottamushenkilöiden osuus oli suurin Espoon ja Helsingin hiippakunnissa, joissa osuus ylitti 55 prosenttia, sekä Oulun hiippakunnassa, jossa uusia oli 52 prosenttia luottamushenkilöistä. Vähiten uusia luottamushenkilöitä valittiin Porvoon hiippakunnassa (45 %). On hyvä huomioida, että vaikka nyt valitut uudet luottamushenkilöt eivät olleet edellisen kauden luottamuselimissä, he ovat saattaneet toimia luottamushenkilöinä joillakin aiemmillä vaalikausilla. Luottamuselimiä uudistumista palvelisi parhaiten se, jos luottamustehtävistä kiinnostuisivat myös ne seurakunnan jäsenet, jotka eivät välttämättä ole aiemmin luottamustehtävissä toimineet.

2. Minkälaisia ovat valitut luottamushenkilöt?

Vaalikone oli neljättä kertaa käytössä seurakuntavaaleissa ja se on vakiintunut äänestäjiä palvelevaksi työkaluksi, joka ohjaa myös ehdokkaan valinnassa antaen tietoa ehdokkaiden mielipiteistä, arvoista ja seurakunnan toimintaa koskevista näkemyksistä. Valituista luottamushenkilöistä lähes 4500 eli 59 prosenttia vastasi vaalikoneen kysymyksiin. Vastaajat edustavat ikärakenteeltaan varsin tarkoin koko luottamushenkilöiden joukkoa. Heistä yli puolella (56 %) on korkeakoulututkinto.

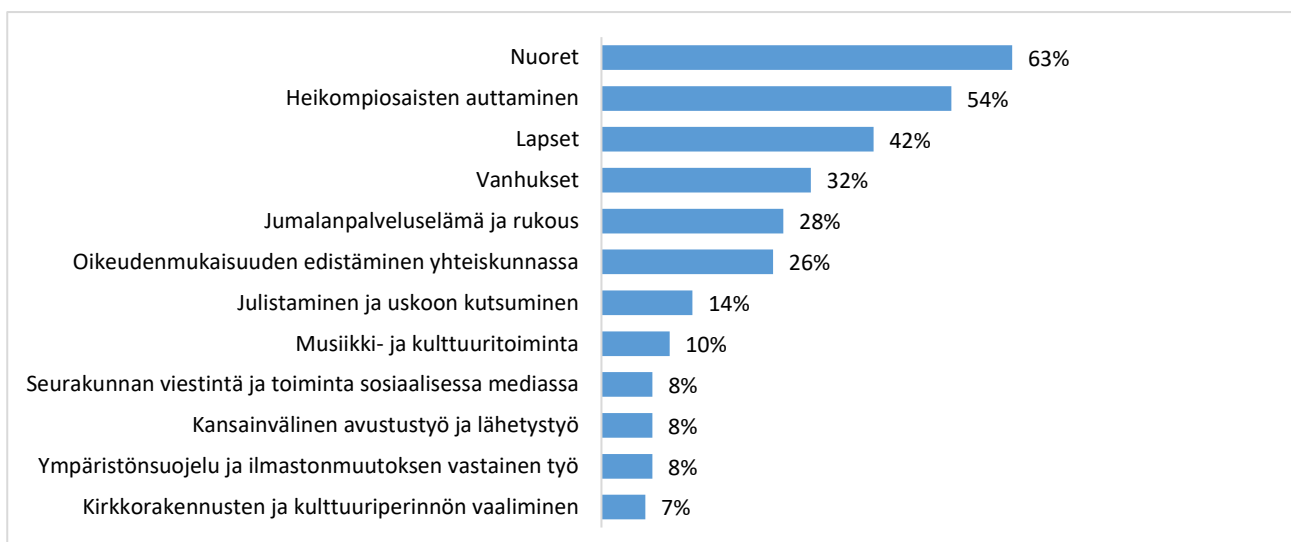
Vaalikoneeseen vastanneista luottamushenkilöistä yli puolet (55 %) ilmoitti jonkin itselleen läheisen, kirkossa vaikuttavan hengellisen liikkeen. Evankelisuus oli näistä yleisin (17 %). Seuraavaksi yleisimpiä olivat viides herätysliike (9 %), lestadiolaisuus (8 %), herännäisyys (7 %) ja Tulkaa kaikki -liike (6 %). Tuomasyhteisön tai hiljaisuuden liikkeen ilmoitti taustayhteisökseen kaksi prosenttia vastanneista.

Vaalikoneessa tiedusteltiin puoluekanta kysymällä, mitä puoluetta äänestäisi, jos eduskuntavaalit olisivat nyt. Viidesosa vastaajista ei osannut tai halunnut kertoa puoluekantaansa. Vastauksista ilmenee, että Keskusta on selkeästi suosituin puolue 25 prosentin kannatuksellaan. Tämän jälkeen tulevat Kokoomus (18 %), SDP (10 %), KD (10 %), Vihreät (5 %), RKP (4 %), Vasemmistoliitto (2 %) ja Perussuomalaiset (2 %).

2.1 Luottamushenkilöiden näkemykset seurakunnan toiminnan painopisteistä

Nuoret, lapset ja heikompiosaiten auttaminen nousivat tärkeimmiksi asioiksi, kun vaalikoneessa kysyttiin, mihin kolmeen asiaan luottamushenkilöt haluaisivat seurakuntansa erityisesti panostavan tällä hetkellä. Eri ikäryhmistä vanhukset nousivat vielä jumalanpalveluselämän ja rukouksen sekä oikeudenmukaisuuden edistämisen edelle. Kuluvalle vuosituhannelle nousseista painopisteistä viestintä ja toiminta sosiaalisessa mediassa tai ympäristönsuojelu ja ilmastonmuutoksen hillitseminen eivät nousseet kovin korkealle asialistalla. Ympäristöasioita kuitenkin piti tärkeänä yli viidesosa alle 30-vuotiaista luottamushenkilöistä.

Kuvio 2. Mihin asioihin seurakunnan tulisi erityisesti panostaa tällä hetkellä. Vaalikone 2022, N=4472 (valitut luottamushenkilöt).

Vaalikoneessa tiedusteltiin myös ehdokkaiden näkemyksiä seurakunnan toimintaresurssien linjaamisesta. Valitut luottamushenkilöt kannattivat jokseenkin yksimielisesti seurakuntalaisten toimintamahdollisuuksien kasvattamista seurakunnan toiminnan suunnittelussa, kehittämisessä ja toteuttamisessa. Kun tilat ja henkilöstö asetetaan vastakkain, vankka enemmistö (85 %) kannatti enemmän tiloista luopumista kuin henkilöstöstä karsimista. Tilojen käytössä mielipiteet jakautuivat hieman enemmän. Lähes kolme neljäsosaa (72 %) oli samaa mieltä siitä, että kirkkotilojen käyttöä tulisi monipuolistaa, jos seurakunnan muista kiinteistöistä luovutaan. Tätä ajatusta kuitenkin myös vastusti yli viidesosa (22 %) luottamushenkilöistä. Rakennetun kulttuuriperinnön säilymisestä huolehtiminen, vaikka muista kiinteistö kustannuksista pitäisi karsia, sai kannatusta kahdelta kolmasosalta (67 %). Tässä on toki huomioitava, että kulttuuriperinnöstä huolehtiminen on seurakunnille lakisääteinen tehtävä eikä varsinaisesti valinnainen toimenpide kiinteistöjen hallinnassa.

Seurakunnan auttamistyön resursseja valitut luottamushenkilöt kohdentaisivat ennen kaikkea perheiden tukemiseen kriiseissä sekä yksinäisten ja sairaiden auttamiseen. Myös sielunhoito ja keskusteluapu olivat lähellä kärkisijoja auttamistyön tärkeysjärjestyksissä, samoin avun tarjoaminen kriisi- ja onnettomuustilanteissa. Köyhyyden lieventäminen, syrjittyjen ihmisryhmien oikeuksien puolustaminen sekä turvapaikanhakijoiden parissa tehtävä työ jäivät todennäköisimmin loppupään sijoille luottamushenkilöiden vastauksissa.

2.2 Luottamushenkilöiden vastauksia arvokysymyksiin

Ajankohtaisista kysymyksistä vaalikoneeseen oli nostettu kysymykset maito- ja lihatuotteiden käytöstä seurakunnassa, samaa sukupuolta olevien kirkollisesta vihkimisestä, kirkolliskokouksen vaalitivasta sekä johtavien virkojen määräaikaaisuudesta. Valituilla luottamushenkilöillä ei ole suoraa päätäntävaltaa näistä muihin kuin ensin mainittuun, mutta kysymysten tarkoitus oli enemmänkin valottaa ehdokkaiden arvonäkemyksiä ja suhtautumista erilaisiin uudistumahdollisuuksiin.

Avioliittokysymys on yleensä eniten kiinnostusta herättävä kysymys, kun kirkosta puhutaan julkisuudessa. Evankelis-luterilainen kirkko on edelleen virallisesti pitänyt kiinni käsityksestä, että avioliitto on naisen ja miehen välinen, ja luottamushenkilöt ovat yleensä olleet haluttomampia muuttamaan tätä käytäntöä kuin papisto tai kirkon jäsenistö. Vaalikonevastausten perusteella hieman yli puolet (53 %) valituista luottamushenkilöistä kannattaisi sitä, että kirkko vihkisi avioliittoon myös samaa sukupuolta olevat parit. Osuus on kasvanut jonkin verran edellisistä vaaleista (tuolloin kannatus oli 45 %). Kannattajien joukko kasvaa tasaisesti sen mukaan, mitä nuoremmista luottamushenkilöistä on kyse (ks. Taulukko 1). Kun 30- ja 40-vuotiaista luottamushenkilöistä noin kaksi kolmasosaa sallisi kirkolliset vihkimiset, osuus on jo 80 prosenttia luokkaa alle 30-vuotiailla.

Taulukko 1. Suhtautuminen ajankohtaisiin arvokysymyksiin ikäryhmittäin. Vaalikone 2022, N=4472 (valituiksi tulleet luottamushenkilöt).

	alle 30 v.	30-39 v.	40-49 v.	50-59 v.	60-69 v.	Yli 70 v.
Seurakunnassani olisi luovuttava maito- ja lihatuotteiden käytämisestä						
<i>Täysin eri mieltä+eri mieltä</i>	67,2 %	72,0 %	82,4 %	87,0 %	90,8 %	89,5 %
<i>Täysin samaa mieltä+samaa mieltä</i>	26,1 %	23,5 %	13,6 %	8,8 %	5,0 %	5,4 %
Suomessa on sukupuolineutraali avioliittolaki. Kirkon tulisi vihkiä avioliittoon myös samaa sukupuolta olevat						
<i>Täysin eri mieltä+eri mieltä</i>	11,4 %	24,5 %	32,4 %	32,9 %	40,3 %	45,3 %
<i>Täysin samaa mieltä+samaa mieltä</i>	80,2 %	67,9 %	60,6 %	56,5 %	44,8 %	41,0 %
Kirkolliskokous tulisi jatkossa valita suoralla jäsenvaalilla, jossa äänioikeus olisi kaikilla seurakuntalaisilla						
<i>Täysin eri mieltä+eri mieltä</i>	26,4 %	32,1 %	34,2 %	39,5 %	41,4 %	38,1 %
<i>Täysin samaa mieltä+samaa mieltä</i>	43,9 %	41,3 %	40,1 %	40,2 %	41,0 %	44,8 %
Kirkon johtavien viranhaltijoiden, kuten piispojen ja kirkkoherrojen, tehtävien tulisi olla määräaikaaisia						
<i>Täysin eri mieltä+eri mieltä</i>	34,9 %	43,9 %	48,8 %	51,9 %	53,9 %	49,3 %
<i>Täysin samaa mieltä+samaa mieltä</i>	44,0 %	35,4 %	36,6 %	32,6 %	34,3 %	40,2 %

Ilmastomuutoksen hillitsemisen ja ruuan kestävän tuotannon aiheita käsitteli kysymys maito- ja lihatuotteiden käytöstä luopumisesta seurakunnassa. Vastaukset jakautuivat tässäkin eri tavoin eri ikäryhmissä. Varsinkin yli 50-vuotiaiden luottamushenkilöiden kanta maito- ja lihatuotteista luopumisesta oli yksiselitteisen kielteinen, kun alle 40-vuotiaista luottamushenkilöistä maito- ja lihatuotteista luopumisesta kannatti noin neljännes.

Hallinnollisissa uudistuksissa valitut luottamushenkilöt näyttäytyivät varovaisen myönteisinä. Kirkolliskokouksen suoralle jäsenvaalille löytyi puoltajia yli 40 prosenttia kaikissa ikäryhmissä. Aihe ei ole ollut mainittavasti kirkollisen päätöksenteon keskusteluissa, mutta tämä tulos antaisi syytä viedä pohdintaa eteenpäin. Varsinkaan kirkolliskokouksen valintatapa ei ole suurelle yleisölle tai edes kirkon jäsenistölle

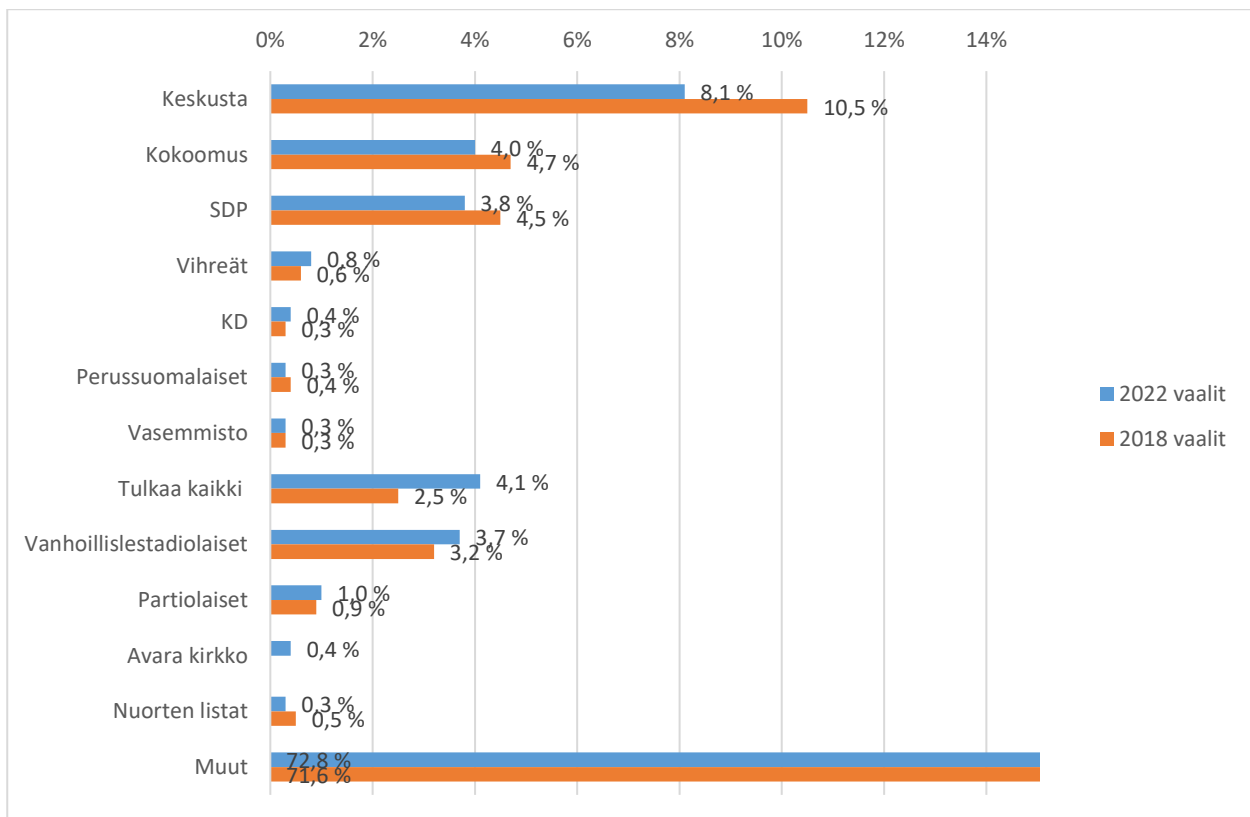
erityisen selvä. Toinen kysymys kirkon johtavien viranhaltijoiden (piispat ja kirkkoherrat) tehtävien määräaikaisuudesta ei saanut kovin varauksetonta kannatusta luottamushenkilöiltä.

3. Poliittisten puolueiden rooli pieneeni entisestään valitsijayhdistyksissä

Puoluepoliittisten valitsijayhdistysten painoarvo vähentyi kaikissa 2010-luvun seurakuntavaaleissa, ja sama trendi jatkui myös vuoden 2022 vaaleissa. Valituista luottamushenkilöistä selvästi alle viidesosa (17 %) valittiin puoluepoliittisilta listoilta, kun osuus edellisissä vaaleissa oli reilu viidennes. Selkein enemmistö luottamushenkilöistä valittiin muiden valitsijayhdistysten listoilta. Muista valitsijayhdistyksistä varsinkin Tulkaa kaikki kasvatti kannatustaan vuoden 2018 vaaleista. Partiolaisten ja erilaisten nuorten listojen yhteenlaskettu osuus paikoista nousi yli prosenttiin. Uutena valitsijayhdistyksenä nousi esiin liberaali Avara kirkko (ks. Kuvio 3).

Keskusta säilytti asemansa suurimpana kirkkovaltuustopuolueena, tämän jälkeen tulivat Kokoomus ja SDP. Muiden puolueiden paikkaosuus jäi alle prosentin, Vihreät näistä suosituimpana. Kristillisdemokraatteihin kytköksissä olevia luottamushenkilöitä taas on todennäköisesti enemmän kuin valitsijayhdistysten nimet antavat ymmärtää. Vasemmistoliitto ja Perussuomalaiset jäivät kannatukseltaan hyvin marginaalisiksi. Huomionarvoista on, että näissä vaaleissa Tulkaa kaikki sai jopa enemmän luottamushenkilöitä läpi kuin toiseksi ja kolmanneksi suurimmat poliittiset puolueet.

Kuvio 3. Puolueiden ja muiden valitsijayhdistysten osuudet kaikista luottamushenkilöpaikoista, %. Seurakuntavaalit 2022 ja 2018.

Puolueiden merkitys on suurempi kirkkovaltuustoissa, joihin valituista luottamushenkilöistä viidesosa (20 %) tuli puoluepoliittisilta listoilta. Seurakuntaneuvostojen luottamushenkilöistä vastaava osuus oli vain yhdeksän prosenttia. Kirkkovaltuustojen vaalissa valitsijayhdistysten jakauma muistuttaa edellä esitettyä kaikkien luottamushenkilöiden jakaumaa, mutta seurakuntaneuvoston vaalissa puolueiden ja muiden ryhmien äänijakauma oli varsin erilainen. Kokoomus sai eniten edustajia (4,3 %) ennen SDP:tä (3,2 %), kaikkien muiden puolueiden jäädessä alle prosenttiin. Suurin yksittäinen intressiryhmä seurakuntaneuvoston vaalissa oli jälleen Tulkaa kaikki -liike, jonka listoilta valittiin lähes kymmenesosa (9,6 %) luottamushenkilöistä. Myös partiolaiset (2,5 %) ja vanhoillislestadiolaiset (2,4 %) saivat enemmän edustajia seurakuntaneuvostoihin kuin suurin osa puolueista.

Itsenäisen valitsijayhdistyksen perustamiseen on seurakuntavaaleissa matala kynnyks; sellainen vaatii vain 10 seurakunnan äänioikeutettua jäsentä. Tämä näkyy vaalien paikkajoissa. Muiden kuin puoluepoliittisten tai tunnistettavien intressiryhmien listoilta valittiin näissä vaaleissa yli 70 prosenttia luottamushenkilöistä. Entiseen malliin muissa listoissa toistuvat esimerkiksi termit ”seurakuntaväki”, ”Yhdessä”, ”kansankirkko” tai ”kirkko kaikille”.

Valittujen luottamushenkilöiden valitsijayhdistykset voidaan kokoavasti jakaa kolmeen ryhmään edellisten vaalien tapaan. Ensimmäisen ryhmän (27 %) muodostavat poliittiset puolueet ja yksiselitteisesti nimetyt intressiryhmät. Toinen osuus (n. 30 %) muodostuu seurakuntaväen ja yleiskirkollisten yhdistysten listoista. Kolmantena ja suurimpana (yli 40 %) kokonaisuutena erottuvat alueelliset paikallisryhmittymät ja nimeämättömät listat. Tämä korostaa samalla seurakuntavaalien luonnetta henkilövaalina. Tulee myös muistaa, että valitsijayhdistykset eivät ole pysyviä instituutioita eivätkä edustajaryhmiä, joita sitoisivat esimerkiksi ryhmäpäätökset. Listat ovat ennen kaikkea vaaleja varten. Tämän käytännön muuttamista puoltaisivat ainakin edustuksellisuuden läpinäkyvyyden lisääminen ja äänestäjän kuluttajansuojan kasvattaminen.

4. Äänestysaktiivisuus kirkollisen demokratian mittarina

Seurakuntavaalien tulostiedotuksessa päähuomio kiinnittyy yleensä äänestysprosenttiin, joka on koko suhteellisen vaalitavan käytössä olon ajan eli vuodesta 1970 lähtien ollut alle 20 prosenttia. Vuoden 2022 vaaleissa äänestämässä kävi 12,7 prosenttia äänioikeutetuista kirkon jäsenistä, mikä tarkoittaa noin 380 000 äänestäjää kolmesta miljoonasta äänioikeutetusta. Matala äänestysprosentti on tyypillinen kaikissa pohjoismaisissa luterilaisissa kirkoissa ja se heijastelee yleensä aktiivisten seurakuntalaisten osuutta kaikista jäsenistä. Tunnettuus ja tieto seurakuntavaaleista on toki laajempaa kirkon jäsenten keskuudessa, mutta se ei kuitenkaan yleensä kanavoidu äänestysaktiivisuudeksi.

Sopuvaalien määrä kiinnitti huomiota näissäkin seurakuntavaaleissa. Yhteensä 45 seurakunnassa ehdokkaita oli yhtä paljon kuin valtuustopaikkoja, joten vaalit vietiin läpi sopuvaalina. Varsinkin Porvoon hiippakunnan seurakunnissa sopuvaaleja oli huomattavan paljon. Nuorista eli 16-17-vuotiaista äänestysosueuttaan käytti vain 6,6 prosenttia², joten nuorten äänestysprosentin lasku on huomattava jo edellisistä vaaleista (8,4 %) ja se on laskenut jatkuvasti nuorten ensimmäisestä äänestyskerrasta, vuoden 2010 vaaleista (15,3 %). Nuorten äänestysaktiivisuuteen vaikuttaisi todennäköisesti merkittävästi se, jos vaaleihin tulisi ehdokkaiksi nykyistä enemmän nuoria ihmisiä.

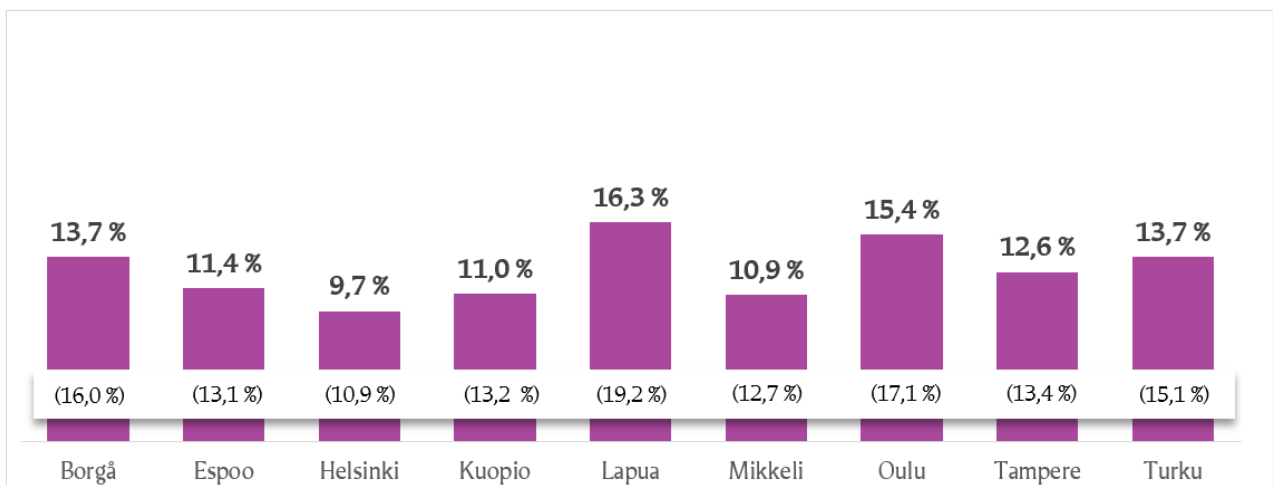
Aktiivisimmin äänestettiin Lapuan (16,3 %) ja Oulun (15,4 %) hiippakunnissa. Yleisen trendin mukaisesti äänestysaktiivisuus kasautui pieniin seurakuntiin alueille, joissa myös kirkkoon kuuluu keskimääräistä suurempi osuus väestöstä ja yleensä herätysliikkeiden vaikutus on vahvaa. Äänestysaktiivisuuden

² Nuorten äänestysaktiivisuuden tilastoinnissa oli vaihtelua seurakunnittain, ja kaikista seurakunnista erillistä nuorten äänestysprosenttia ei saatu. Näin ollen koko maan luku nuorten äänestysprosentista on hieman epätarkka.

kärkiseurakuntia olivat Taivalkosken (36,3 %), Kinnulan (36,2 %), Kaskisten (35,2 %), Reisjärven (35 %), Perhon (34,5 %), Punkalaitumen (34,1 %), Kustavin (33,5 %), Toivakan (32,8 %) ja Larsmon/Luodon (30,8 %) seurakunnat. Näistä varsinkin Taivalkoskella ja Punkalaitumella myös nuorten äänestysaktiivisuus oli poikkeuksellisen korkea.

Suurista seurakunnista aktiivisimmin äänestettiin Seinäjoella (17,4 %). Seuraavaksi aktiivisimpia suurista seurakunnista olivat Salon (13,3 %) ja Jyväskylän (12,1 %) seurakuntien äänestäjät. Rovaniemellä äänesti 10,8 prosenttia ja Helsingin Malmin seurakunnassa 8,2 prosenttia äänioikeutetuista.

Kuvio 4. Äänestysprosentit seurakuntavaaleissa 2022 hiippakunnittain. Palkeissa merkitty myös vuoden 2018 vaalien äänestysprosentti.

5. Kirkollisen demokratian tila ja tulevaisuus?

Seurakuntavaalien matala äänestysprosentti on yksi kirkollisen demokratian indikaattori, joka kertoo siitä, että osallistuminen seurakunnan päättäjien valintaan ei kiinnosta seurakuntalaisia erityisen paljon. Äänestäjäkyselyn³ perusteella merkittävä osa äänestäjistä suhtautuu seurakuntavaaleihin samalla tavoin kuin muihinkin vaaleihin: äänioikeutta käytetään, koska se on tapa tai sitä pidetään ”kansalaisvelvollisuutena”. Äänestämässä eivät siis käy ainoastaan seurakunta-aktiivit. Seurakuntien luottamushenkilöt valikoituvat kuitenkin yleensä enemmän seurakunta-aktiivien kuin koko seurakunnan väestökirjon mukaisiksi.

Seurakuntavaalien äänestäjäkysely 2018 toi esiin myös sen, että myönteinen suhtautuminen seurakunnan toimintaan sekä tieto ehdokkaan ja hänen taustaryhmänsä ajamista asioista olivat merkittäviä syitä äänestämiseen. Tapaäänestäjät siis aktivoituivat vain, jos heillä on jokin vaikutelma tai kokemus seurakunnasta. Lisäksi äänestyskynnyksen ylittyminen vaatii tietoa yksinkertaisesti siitä, mistä seurakuntien luottamushenkilöt päättävät. Yksi keskeinen tapa saada tietoa ehdokkaista ja heidän arvovalinnoistaan on vaalikone, mutta muitakin matalamman kynnyksen tietolähteitä tarvitaan.

Matala äänestysaktiivisuus kertoo myös siitä, että seurakuntavaalit eivät useimmille seurakuntien jäsenille ole se kanava, jonka kautta he haluaisivat vaikuttaa seurakunnan toimintaan. Kirkkovaltuusto päätöksentekopaikkana tuntuu etäiseltä. Seurakuntien toiminta on kuitenkin lähtökohtaisesti lähellä

³ Kirkon tutkimuskeskus teetti vuoden 2018 seurakuntavaalien jälkeen Norstat Finlandilla äänestäjäkyselyn, johon vastasi 1609 kirkkoon kuuluvaa äänestysikäistä henkilöä.

ihmistä, joten tärkeää olisi, että lähiseurakunnan toimintaan vaikuttaminen voisi olla mahdollisimman lähellä ihmistä. Kansalaisyhteiskunnan tutkimuksessa puhutaan neljännen sektorin noususta, joka kasvaa varsinkin sosiaalisen median kaltaisissa ympäristöissä, syntyy nopeasti ja järjestäytyy löyhästi ja kevyesti. Toiminta voi myös lakata, kun sille ei ole enää tarvetta.

Seurakunnissa toimii merkittävä määrä vapaaehtoistoimijoita erilaisissa tehtävissä. Heidän yhdenvertainen osallistumisensa seurakunnan toiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen on jo päätynyt osaksi monien seurakuntien strategisia linjauksia. Vastaava harppaus pitäisi tehdä myös päätöksenteossa. Mahdollisuuksia osallistua itseä ja omaa arkea koskeviin päätöksiin tulisi lisätä. Kunnissa tehtyjen kokeilujen, kuten esimerkiksi kansalaisraatien ja -aloitteiden esimerkkiä hyödyntäen voitaisiin myös kirkollista demokratiaa kehittää edustuksellisuudesta kohti aktiivista osallisuutta.